
ՀԱՅ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՀՈԲԵԼՅԱՆԱԿԱՆ
ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ՝ ՆՎԻՐՎԱԾ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ 50-ԱՄՅԱԿԻՆ *

Բանալի բառեր՝ Հովհաննես Թումանյան, Թիֆլիս, հոբելյան, բանաստեղծ, հայրենակցական միություններ, տոնակատարություն, նիստ, ժողով, շնորհավորանք, երեկոյթ:

Մեկ դար առաջ՝ 1919 թ., Ամենայն հայոց բանաստեղծ Հովհաննես Թումանյանի (1869–1923) ծննդյան 50-ամյակի օրերին հայ հասարակության տարբեր շերտեր (զանազան կազմակերպություններ, ուսումնական հաստատություններ, մշակութային անհատ գործիչներ) ինքնաբուխ նրան նվիրված բազմաբնույթ միջոցառումներ են կազմակերպել:

Ստորև ներկայացվող արխիվային անտիպ փաստաթղթերը վերաբերվում են բանաստեղծի հիմնադրած ու ղեկավարած Հայ հայրենակցական միությունների միության կողմից իր հիմնադրի 50-ամյակին նվիրված տոնակատարություններին:

Առաջին փաստաթուղթը Միությունների միության կենտրոնական խորհրդի՝ 1919 թ. փետրվարի 27-ի հրապարակային նիստի արձանագրությունն է: Նիստն ամբողջությամբ նվիրված էր Հովհ. Թումանյանի մեծարմանը: Փաստաթղթերի մյուս խումբը (թիվ 2, 4, 6) Միությունների միության կենտրոնական խորհրդի նիստերն են, որոնք նվիրված են բանաստեղծի ծննդյան 50-ամյակի առթիվ միության կողմից կազմակերպվելիք բանկետին առնչվող կազմակերպչական խնդիրներին և արդյունքների ամփոփմանը: Թիվ 3 փաստաթուղթը նրա հոբելյանին նվիրված երեկոյթի հրավիրատոմսի օրինակն է, իսկ թիվ 5-ը՝ 1919 թ. մայիսի 11-ին բանաստեղծին նվիրված բանկետի ժամանակ Միությունների միության կողմից նրան մատուցված թղթապանակում առկա 3 էջից բաղկացած շնորհավորական-դրվատական գրությունը՝ կազմված միության կենտրոնական խորհրդի քարտուղար Համազասպ Համբարձումյանի կողմից, որի տակ գրված են բոլոր հայրենակցական միությունների անունները:

Հրապարակվող փաստաթղթերից ակնհայտ է դառնում, որ Հայ հայրենակցական միությունների միությունը, չնայած ոչ նպաստավոր ֆինանսական դրությանը, հավուր պատշաճի նշել է իր հիմնադրի հոբելյանը: Այդ միջոցառումները կազմակերպության անդամների համեստ պարտքն էր հայրենանվեր գործչին, ազգի ճակատագրի մասին

---

* Ընդունվել է տպագրության 01. III. 2019 թ.:

մտահոգ, սեփական ժողովրդի հոգսերով ու ուրախություններով ապրող բանաստեղծին:

Փաստաթղթերը պահվում են Հայաստանի ազգային արխիվի (ՀԱԱ) թիվ 245 ֆոնդում: Հրապարակման ընթացքում պահպանել ենք տեքստերի լեզվաոճական առանձնահատկությունները, ուղղագրությունը՝ խիստ անհրաժեշտության դեպքում միայն կատարելով ուղղագրական և կետադրական շտկումներ: Փաստաթղթերը վերնագրվել են մեր կողմից: Տեքստերի կրճատ բառերը լրացված, իսկ պակասող բառերն ու արտահայտություններն ավելացված են ուղղանկյուն փակագծերում ([...]), իսկ հրապարակումից բաց թողնված հատվածները ցույց են տրվում ուղղանկյուն փակագծերում կախման կետեր դնելով ([...]):

ՀԱՄՈ ՍՈՒՔԻԱՍՅԱՆ

№ 1

ՀԱՅ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ
ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՆԻՍՏԸ՝ ՆՎԻՐՎԱԾ ՀՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ 50-ԱՍՅԱԿԻՆ

27 փետրվարի 1919 թ.

[Թիֆլիս]

1919 թ. փետրվարի 27-ին Կով[կասի] Հայոց բարեգ[ործական] ընկերության ընթերցարանում Մարգար Աւետիսեանի նախագահությամբ, Ախալքալաքի, Լոռու, Ախալցխայի, Գանձակի, Փամբակի, Նոր Բայազետի, Շուլաւերի, Ղարսի, Ղազախի, Գողթնի, Ղարաբաղի, Նախիջևանի հայրենակցությունների ներկայացուցիչների մասնակցությամբ կայացաւ Միությունների միության կենտրոնական խորհրդի հրապարակական նիստը՝ նուիրուած միության նախագահ Յովհաննէս Թումանեանի յիսնամեակին:

Նիստին ներկայ էին բազմաթիւ հանդիսատեսներ:

Բանալով նիստը՝ Մ. Աւետիսեանը առաջարկում է պատգամաւորութիւն ուղարկել խորհրդի կողմից Յովհաննէս Թումանեանին հրաւիրելու՝ ներկայ լինելու նոյն նիստին: Խորհուրդը որոշում է ընտրել պատգամաւորներ Մադաթ Պետրոսեանին և [Բագրատ] Շահպարտնեանին՝ յանձնարարելով նրանց անմիջապէս գնալ Յովհաննէս Թումանեանին հրաւիրելու:

Համաձայն այս որոշման՝ Մ. Պետրոսեանը և [Բ.] Շահպարտնեանը թողնում են դահլիճը՝ յանձնարարութիւնը կատարելու նպատակով:

Յայտնելով ժողովին, որ առաջարկ կայ Յովհաննէս Թումանեանի՝ որպէս Միության նախագահի, յորելեանին նուիրուի մի բանկետ՝ կազմակերպուած Հայրենակցությունների

միութեան անունից, նախագահը առաջարկում է արտայայտուել այս խնդրի մասին: Խորհուրդը, մտքերի կարճ փոխանակությունից յետոյ, որոշում է սկզբունքով ընդունել բանկետ կազմակերպելու առաջարկը, իսկ նրա կազմակերպութեան, ձևի և բովանդակութեան հարցերը քննութեան առնել հետևեալ նիստին:

Այնուհետև յայտնվում է, որ արդէն գալիս է Յովհաննէս Թումանեանը: Նրան ընդառաջ իջնում է փ[ոխ]նախագահ Մարգար Աւետիսեանը: Յոբէլեարին, երբ նա Մարգար Աւետիսեանի, Մ. Պետրոսեանի և [Բ.] Շահպարտնեանի ուղեկցութեամբ ներս է մտնում դահլիճ, ժողովն ընդունում է ոտքի կանգնելով, ոգևորուած և երկար ու բուռն ծափահարություններով:

Դիմելով Յովհաննէս Թումանեանին՝ Մարգար Աւետիսեանը ողջունում է նրան Հայրենակցությունների միութեան խորհրդի կողմից, բնորոշում է նրա գրական-հասարակական գործունէությունը՝ որպէս ժողովրդական մեծ ու բարձր գործ և առանձնապէս շեշտում նրա կատարած անգնահատելի ծառայությունը հայ ժողովրդի քաղաքակրթական, հոգևոր կեանքում:

Պատասխանելով Մարգար Աւետիսեանին՝ Յովհաննէս Թումանեանը յայտնում է, որ ինքը անչափ յուզւած է այն իսկապէս էական և հայ ժողովրդի համար շատ բնորոշ հանգամանքով, որ նա՝ բազմաշարժար հայ ժողովուրդը, այս արհաւիրքի ու ընդհանուր ձախողութեան օրերին, երբ ակն ու մահն են տիրում նրա հայրենիքում, կարողանում է, այնուամենայնիւ, աչք բաց անել ցաւ ու տառապանքից և ոգևորուել իր կուլտուրական գործերով, որին լաւ ապացոյց են այսպիսի լաւ հանդէսները: “Այս բանը, – շարունակում է Յով. Թումանեանը, – լցնում է մեր հոգին կենդանի և անմեռ յոյսերով դեպի մեր ազգի ապագան”:

Ստ. Մալխասեանը կանգ է առնում Յով. Թումանեանի բանաստեղծութեան լեզուային արժանիքների վրայ՝ յայտնելով, որ ինքը իրան հպարտ է զգում՝ տեսնելով, թէ որքան հարուստ, ճկուն և բանաստեղծական արժանիքներով օժտուած է հայոց լեզուն, որի ամենափայլուն արտայայտիչն է Յովհ. Թումանեանը:

Պատասխանելով Ս. Մալխասեանին՝ Յովհ. Թումանեանը աշխատում է ապացուցանել, որ իր արածը՝ որպէս գրական գործ, առանձին մի բան չէ և որ դեռևս յայտնի չէ, թէ այս ամենից, ինչ որ ինքը գրել է, որ մասը կկարողանայ դիմանալ ժամանակի ազդեցութեանը: “Իմ բազմաթիւ գրւածքներից, – ասում է բանաստեղծը, – թերևս շատ և շատ քչերը պէտքական լինեն գալիք սերունդներին: Դեռ ակնհայտ է կարելի է ասել. իմ բոլոր գրւածքներից դժուար թէ մի կամ երկու բան մնան ապագայի համար և արևի հզոր ազդեցութեան տակ չխուճանան”:

Այնուհետև ողջոյնի խօսք ասում են Համ. Համբարձումեանը, որ ընդգծում է Յովհ. Թումանեանի ստեղծագործութեան և հոգեկան աշխարհի համամարդկային էլէմէնտը, Պ. Արեւելեանը, որ առանձնապէս կանգ է առնում Յով. Թումանեանի անձնաւորութեան ու գործունէութեան վրայ՝ որպէս հասարակապէս բարձրարժէք քաղաքացու տիպարի վրայ, Ս.

Աբովեանը, որ յոբելեարի բնաւորութեան հասարակական կողմերը և առանձանալէս նրա ստեղծագործութեան թոյլքը աշխատում է ապացուցանել իր մանկութեան յիշողութիւններով, որոնք կապուած են Յով. Թումանեանի հետ և այլն:

Պատասխանելով [Հ.] Համբարձումեանին, [Պ.] Աբելեանին և [Ս.] Աբովեանին՝ Յով. Թումանեանը կրկին անգամ շեշտում է, որ ինքը առանձնապէս ոչինչ չի արել ու իրանից ոչինչ չի ներկայացնում: “Ախպէ՛ր, էն, ինչ որ դուք բոլորդ ասում էք ու իմ մէջ տեսնում, էդ ամենը հասարակ մի բան է և յատուկ է բոլորիդ”, – աւելացնում է բանաստեղծը:

Մարգար Աւետիսեանը, կրկին անգամ ողջունելով, յայտնում է բանաստեղծին, որ բոլոր խօսողները խօսում են անկեղծօրէն և իբրև ընկերներ և որ բոլորի ասածը ճշմարտութիւն է:

– Հէնց էդ պատճառով, որ մենք խօսում ենք որպէս ընկերներ, ես հնարաւոր եմ համարում վիճել Ձեզ հետ ձեր ոգևորութեան առարկայի վերաբերմամբ, հէնց էդ պատճառով էլ ձեր բոլորիդ ասածների դէմ ես բերում եմ յարգելի “от воды”-ներ:

Նախագահ Մ. Աւետիսեանը վերջին խօսքն է ուղղում բանաստեղծին և կրկին անգամ շնորհաւորում նրա յիսնամեակը, նա ողջունում է իր և յոբելեարի ջանքերով ստեղծուած Հայրենակցութիւնների միութեան խորհրդի անունից:

Ղարսի հայրենակցութեան ներկայացուցիչը շնորհաւորում է Ղարսի հայրենակցութեան անունից և ցանկութիւն է յայտնում, որպէսզի հայրենակցութիւնների ու խորհրդի պատմութիւնը գրուի ու առանձին հրատարակութեամբ նուիրուի Յովհ. Թումանեանին:

Բանաստեղծը իր բուռն շնորհակալութիւնն է յայտնում ժողովին:

Ոտքի կանգնելով՝ ժողովականները երկար ու բուռն ծափահարութիւններով ողջունում են Յովհաննէս Թումանեանին:

Նախագահը յայտարարում է նիստը փակուած:

Նախագահ՝ Մ. Աւետիսեան
Քարտուղար՝ Հ. Համբարձումեան

№ 2

ՔԱՂՎԱԾՔ ՀԱՅ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ
ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԻՍՏԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԻՑ՝ ՀՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ՀՈԲԵԼՅԱՆԻՆ ՆՎԻՐՎԱԾ
ԲԱՆԿԵՏ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼՈՒ ԽՆԴՐԻ ՄԱՍԻՆ

4 մարտի 1919 թ.

[Թիֆլիս]

1919 թ. մարտի 4-ին, Մարգար Աւետիսեանի նախագահութեամբ, Ախալքալաքի, Գան-
ձակի, Նոր Բայազէտի, Նախիջևանի և Ղազախի հայրենակցութիւնների ներկայացուցիչ-
ների [մասնակցութեամբ] կայացաւ Միութիւնների միութեան կենտրոնական խորհրդի
նիստը:

[...] Մարգար Աւետիսեանը առաջարկում է շարունակել Յով. Թումանեանին նուիրո-
ւելիք բանկետի խնդիրը: Մտքերի փոխանակութիւնից յետոյ որոշում է ընտրել մի մաս-
նաժողով, որին և յանձնել բանկետի կազմակերպութեան իրազործումը: Մասնաժողովին
իրաւունք տալ կազմել տեղեակ անձանցից մի մարմին, որի հետ և գործակցութեան մէջ
մտնել: Յանձնաժողովի անդամներ ընտրուեցին՝ Ար. Տէր-Գրիգորեանը, Ջալալ Տէր-Գրի-
գորեանը և Հ. Համբարձումեանը՝ խորհրդի կողմից, Աշոտ Աթանասեանը՝ որպէս բանկե-
տի առաջարկ անող: [...]

Նախագահ՝ Մ. Աւետիսեան
Քարտուղար՝ Հ. Համբարձումեան

ՀԱԱ, ֆ. 245, ց. 3, գ. 15, թ. 4-5: Բնագիր: Ձեռագիր:

№ 3

ՀՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ 50-ԱՄՅԱԿԻՆ ՆՎԻՐՎԱԾ ՀԱՅ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ ԵՐԵՎՈՒՅԹԻ ՀՐԱՎԻՐԱՏՈՄՍԸ

[1919 թ. ապրիլ¹,
Թիֆլիս]

Հայոց Հայրենակցական Միութիւնների Կենտրոնական Խորհուրդը խնդրում է Ձեզ,
մեծարգոյ պարոն, յարգել Ձեր ներկայութեամբ հայրենակցութիւնների միութեան հիմնա-
դիր Յովհաննէս Թումանեանի 50-ամեակ]ին նւիրած երեկոյթը, որ տեղի կունենայ սոյն

¹ Թվագրվում է համաձայն բովանդակության:

թւի ապրիլի “ ”-ին², երեկոյեան ժամը “ ”-ին, Քաղաքային վարկի ընկ[երութեան] շէնքում, Պուշկինեան փ. № 3 (Городское кредитное о[бщест]во, Пушкинская - 3):

Հայրենակ[ցական] Միութիւնների Կենտրոնական Խորհուրդ

ՀԱԱ, ֆ. 245, ց. 3, գ. 7, թ. 46: Տպագիր օրինակ³:

№ 4

ՔԱՂՎԱԾՔ ՀԱՅ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ
ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԻՍՏԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԻՑ՝ ՀՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ՀՈԲԵԼՅԱՆԻՆ ՆՎԻՐՎԱԾ
ԲԱՆԿԵՏ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼՈՒ ԽՆԴՐԻ ՄԱՍԻՆ

8 մայիսի 1919 թ.

[Թիֆլիս]

8 մայիսի 1919 թ. Մարգար Աւետիսեանի նախագահութեամբ, Ախալքալաքի, Նոր Բա-
յազէտի, Նուխու, Շամախի-Գեօկչայի, Լոռու, Ղազախի, Ղարսի և Գանձակի հայրենակ-
ցութիւնների ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ կայացաւ միութեան կենտրոնական
խորհրդի նիստը, որը որոշեց. 1. Յովհաննէս Թումանեանին ներկայացուելիք թղթապա-
նակի վրայ արած ծախքի գումարը հայրենակցութիւններից հաւաքելու գործը յանձնել
Մադաթ Պետրոսեանին: 2. Ընտրել մի մասնաժողով, որին յանձնել Յովհ. Թումանեանին
նւիրած երեկոյթի կազմակերպումը: Ընտրուում են՝ Բ. Օհանջանեանը, Ս. Լազարեանը,
Բագր. Շահպարտեանը և Մադաթ Պետրոսեանը: 3. Երեկոյթը կազմակերպել առաջիկայ
կիրակի օրը: [...]

Բ. տ. նախագահի՝ Ս. Աւետիսեան
Քարտուղար՝ Հ. Համբարձումեան

ՀԱԱ, ֆ. 245, ց. 3, գ. 15, թ. 24: Բնագիր: Ձեռագիր:

№ 5

ՇՆՈՐՀԱՎՈՐԱԿԱՆ ԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻՆ՝
ՀԱՅՐԵՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՑ

² Հովհ. Թումանյանին նվիրված այս երեկոյթը տեղի է ունեցել ավելի ուշ՝ մայիսի 11-ին:

³ Տոմսակի վրա դրված է “Հայրենակցական միութ[յունների] կենտրոն[ական] խորհուրդ”-ի
կնիքը:

11 մայիսի 1919 թ.⁴

Թիֆլիս

Յարգելի բանաստեղծ!

Հազար-հազար տարիներ՝ անվերջ տառապանքների ճանապարհը բռնած, իր տան-
ջանքի գնով, արեան ու արցունքի հեղեղներով հայ ազգը կարողացել է ստեղծել հոգեկան
արժեքներ՝ քաղաքակրթության ու լոյսի կարօտ, կատարելագործության հզոր եռանդ և
քաղաքացիական բարձր կեանքով ապրելու անմահ ձգտումներ:

Անժխտելի է, որ մեր ազգային գեղարուեստը՝ մասնաւորապէս բանաստեղծութիւնը, իր
ծագման և զարգացման պարագաներով պատկանում է այդ կարգի արժեքներին:

Արդ՝ ինչպէս երկնահաս լեռների կատարներից դիտող հայեացքը դիրին և հեշտ կա-
րող է թափանցել ու տեսնել շատ հեռաւոր հորիզոններ, այնպիսի հորիզոններ, որոնք այլ
պայմաններում, անշուշտ, կը մնային անտես ու անըմբռնելի, այդպէս էլ բանաստեղծի
սուր ու կախարդական հայեացքը՝ ուղղւելով հոգու վեհ ու լուսաւոր բարձունքներից դէ-
պի կեանքը, դէպի նրա բազմազան երեկոյթները, այնտեղ, նոցա բիւր ելնէջներում, կարո-
ղանում է տեսնել, դիտել և ըմբռնել ճշմարտութիւնը, վեր հանել մարդկային ցեղի կատա-
րելագործութեան յաւիտենական գաղափարը, նրա հոգու զարգացման ազնիւ լոյսը և գե-
ղեցկութիւնը:

Իսկ դու ...

Հարազատ որդիդ հայրենի խրոխտ բնութեան. չէ՞ որ մեզ մօտ դու եկած ես բարձր երկ-
նահաս մեր լեռների կատարներից. չէ՞ որ դու տեսել և դիտել ես հայրենի երկրի կենսու-
րախ ու փարթամ հովիտները, անդնդախոր ձորերը, ամեհի ու ազգիդ վշտից կնճռոտած
ժայռերը, կանաչազգեստ բլուրները, յաւիտենական, չնաշխարհիկ կեանքի լեզուով կար-
կաչող գետակն ու աղբիւրը, խորհրդաւոր անտառը – երբեմն տխուր ու տերևաթափ, եր-
բեմն էլ ուրախ, ժիր և լեզւանի, աղմկող՝ շաչն ու շառաչը բերնին և մշտապէս կուարար
ջրվեժները և այն ամէնը, ինչ հրաշագործ է, վեհ ու վսեմ:

Տեսած, լսած և հոգեպէս խորը թափանցած՝ չէ՞ որ դու, չքնաղ քնարիդ լարերին զար-
կելով, մեզ և մեր ազգին բերել ես այդ հպարտ ու ճոխ բնութեան դիրքիչ երգերը, նրա ան-
մահ բարբառը, անըմբռնելի սէրն ու կարօտը ...

Բանաստեղծ, գալով հայրենի լեռների կատարներից, շնորհիւ թափանցող հայեացքիդ,
լայն, բիւրեղ, ընտիր և էապէս ժողովրդական ապրումներիդ, դու կարողացար կանգնել
մեր ազգային հոգու ձիւնապատ բարձունքների վրայ և այնտեղից շրջահայեաց ու ազատ
նայել և տեսնել ազգի գոյութեան հեռուները, քննել ու կախարդիչ հնչիւններով երգել մեր
կեանքի բոլոր կողմերը՝ անցեալը և ներկան:

Տանջւած, վերքերով լեցուն, բայց և առմիշտ անվիաստ հայ ժողովուրդը երկար տարի-
ներ հմայքով ու զմայիլ լսել է և դեռ այսօր շարունակում է կախարդւած լսել քեզ:

⁴ Թվագրվում է համաձայն բովանդակության և նախորդ փաստաթղթի:

Քո սիրուն երգերը լսելով՝ նա ըմբռնել է իր վիշտն ու ցաւը, իր յոյսն ու լոյսը, իր ժպիտն ու թախիծը:

Ստեղծագործութեան գոհարները չեն միայն, որ հրամայական առիթ են տալիս մեզ յայտնելու մեր ամենաբոլորն զգացմունքները:

Հասարակական գործի ծանր ճանապարհը բռնած, դու՝ որպէս ճշմարիտ քաղաքացի, միշտ հնչեցրել ես քո խրախուսող ձայնը և ամեն անգամ՝ ձախորդութեան թէ փորձանքի ժամին, հանդէս ես եկել մեզ համար իբրև սուրբ զգացմունքներով և ճշմարտութեան գաղափարով համակուած իսկական առաջնորդ:

Եւ կարող ձեռքիդ բռնած, վեհ վեր բարձրացրած ճանապարհները լուսաւորող և թանձր խաւարի կուրծքը ճեղքող լուսաւոր դրօշակը՝ մեր ազգային հոգու կրակը, դու՝ որպէս մեր կեանքի մարգարէն, միշտ կանչել ես մեզ դէպի արևն ու ազատութիւնը, դէպի եղբայրութեան գաղափարի աշխարհը, դէպի յաւիտենական երջանկութիւնը ...

Եւ ահա, Հայոց հայրենակցութիւնների միութիւնը դառնում է դէպի Քեզ՝ որպէս իր հիմնադրին, և իւր ամենաջերմ զգացմունքներով ի յայտ աշխարհի գոչում է. “Կեցցէ՛ բանաստեղծը, կեցցէ՛ ճշմարիտ քաղաքացին”:

Ալեքսանդրապոլի, Ախալցխայի, Ախալքալաքի, Արդահան-Օլթու, Արդանուշ-Շաւշէթի, Բուլանլուղի, Գանձակի, Գողթնի, Լոռու, Ղազախ-Շամշադնի, Ղարաբաղի, Ղարսի,

Նախիջևանի, Նոր Բայազէտի, Նուխու, Շամախի-Գեօկչայի, Շուլավերի և Փամբակի հայրենակցութիւններ

Ի. տ. Հայրենակցական միութիւնների միութեան
կենտրոնական խորհրդի նախագահ՝ Մ. Աւետիսեան
Քարտուղար՝ Հ. Համբարձումեան
Անդամներ

Կազմել է Համագ. Համբարձումեան, ընդունեց խորհրդի մայիսի 8-ի նիստում, կիրակի՝ մայիսի 11-ին, Յ. Թումանեանին տրուելի թէրմպումին թղթապանակի մէջ՝ ներկայացնելու համար: Քարտ. Պ. Արեւեան: Ախալքալաքի հայրենակցութեան կողմից՝ Բ. Օհանջանեան և Պ. Արեւեան, Ջ. Տէր-Գրիգորեան, Հին նախիջևանցիների կողմից՝ Յ. Արիստակէսեան, ստորագր[ել] են նոյնպէս՝ Մ. Աւետիսեան և այլք: Առաջինը ստորագրեցին, որպէս Թումանեանին մօտ մարդիկ, Ջ. Տէր-Գրիգորեան և Մ. Պետրոսեան:

№ 6

ՀԱՅ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԻՍՏԻ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ՝ ՀՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ՀՈԲԵԼՅԱՆԻՆ ՆՎԻՐՎԱԾ
ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐՆ ԱՄՓՈՓԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

15 մայիսի 1919 թ.

[Թիֆլիս]

Մարգար Աւետիսեանի նախագահութեամբ կայացաւ Հայրենակցութիւնների միութեան կենտրոնական խորհրդի նիստը:

Ներկայ էին Ախալքալաքի, Գանձակի, Ղազախի, Լոռու, Շամախի-Գեօկչայի, Նուխու, Ղարսի, Արդահանի և Նոր Բայազետի հայրենակցութիւնների ներկայացուցիչները:

Նիստի քարտուղարութեան պաշտօնը կատարում էր միութեան քարտուղար Հ. Համբարձումեանը:

Բանկէտի կարգադրիչ յանձնաժողովը ներկայացրեց մանրամասն հաշիւ Յովհ. Թումանեանի 50-ամեակին նւիրած երեկոյթի մասին: Հաշուից երևաց, որ մասնադրութեամբ երեկոյթի համար հաւաքւած է եղել մէկ հազար չորս հարիւր ռուբլի և որ այս գումարը ամբողջովին ծախսվել է երեկոյթի վրայ:

Խորհուրդը որոշեց՝ հաշիւը հաստատել:

Նոյն կարգադրիչ յանձնաժողովը ներկայացրեց Յովհ. Թումանեանին ներկայացւած թղթապանակի հաշիւը. թղթապանակի համար հայրենակցութիւնների վարչութիւններից հաւաքւած է եղել ընդամենը իննը հարիւր ութսուն և հինգ (985 ռ.) ռուբլի, ըստ որում՝ վարչութիւններից ոմանք վճարել են 100 ռ., ոմանք էլ՝ 50–80 ռուբլի: Այս գումարի հանդէպ ծախսւած է՝ 1. թղթապանակի կաշուէ աշխատանքը՝ 600 ռ., 2. նրա կազմը՝ 100 ռ., 3. աստառը՝ 180 ռ. և 4. ուղերձի տպագրութիւնը՝ 125 ռուբլի: Բացի այդ՝ տոմսակների տպագրութեան վրայ, ի հաշիւ նոյն փողի, ծախսւած է 200 ռուբլի: Այսպիսով՝ թղթապանակի նպատակով հաւաքւած է եղել միայն 985 ռ., ուստի կարգադրիչ յանձնաժողովի անդամ Ս. Լազարեանը երկու հարիւր քսան ռուբլին ծախսել է իր անձնական միջոցներից:

Խորհուրդը որոշում է. ա. Յանձնաժողովի հաշիւը հաստատել, բ. Հայրենակցութիւնների վարչութիւններից պ. Մադաթ Պետրոսեանի ձեռքով հաւաքել պակաս գումարը՝ երկու հարիւր քսան (220 ռ.) ռուբլի և այդպիսին վճարել պ. Ս. Լազարեանին և գ. Կարգադրիչ յանձնաժողովին յայտնել շնորհակալութիւն:

Նախագահ՝ Մ. Աւետիսեան
Քարտուղար՝ Հ. Համբարձումեան